

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prispevku civilne družbe k odnosom med EU in Rusijo

(2005/C 294/07)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 1. julija 2004 v skladu s členom 29 svojega poslovnika sklenil, da pripravi mnenje o prispevku civilne družbe k odnosom med EU in Rusijo.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 20. maja 2005. Poročevalec je bil **Filip Hamro-Drotz**.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je na svojem 419. plenarnem zasedanju (seja z dne 13. julija) mnenje sprejel s 109 glasovi za, 2 glasovoma proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Razlogi za pripravo mnenja

1.1 Ruska federacija, ki igra pomembno mednarodno vlogo, je strateški partner Evropske unije. Poleg tega je širitev Unije pokazala na pomembnost sosedskih odnosov med Evropsko unijo in Rusijo. Razvoj najboljših možnih odnosov med EU in Rusijo v okviru razvoja skupnih evropskih vrednot demokracije ter spoštovanja človekovih in državljskih pravic je bistvenega pomena za obe strani.

1.2 Družbeni razvoj, izboljšanje življenjskih razmer, vzpostavitev pravne države, predvidljivejšega okolja z ugodnimi okoliščinami za delovanje podjetij ter uvedba tržnega gospodarstva v Rusiji zahtevajo natančno opredeljene ukrepe. Kljub javnim izjavam voditeljev Ruske federacije, ki na videz izražajo podporo uresničevanju teh ciljev, je v vsakdanjem življenju konkretizacija in dejanski napredek v njihovem uresničevanju daleč od pričakovanj tako ruske kot mednarodne javnosti. Odnos sedanjih ruskih voditeljev do gospodarskih akterjev in medijev po mnenju EESO ne potrjuje namere oblasti glede spodbujanja demokracije in krepitev civilne družbe. Smer, v katero se nagiba razvoj Rusije, ne vzbuja zaskrbljenosti le med njenimi državljani. Država sistematično obrača hrbet demokraciji, vlada nadzoruje medije, ruska vojska ima svoje enote kljub mednarodnim obveznostim še vedno tudi v Moldaviji in Gruziji, sodstvo je podrejeno političnim interesom. Konstrukcija organizirane civilne družbe v teh razmerah, odkrito povedano, ni preprosta.

1.3 Krepitev evropske integracije (notranjega trga, enotne valute in večjega sodelovanja na vseh več področjih politike) je glavni cilj, ki ima zgodovinski pomen in k čemur težijo vse države članice, ne glede na nedavne ovire. Vendar notranja integracija Unije ne sme privedi do tega, da bi se Unija še bolj oddaljevala od Rusije in preostanka Evrope, ki se ne razvija v isto smer, saj bi to lahko povzročilo delitev Evrope.

1.4 Navdih za deklaracijo o izgradnji združene Evrope, ki jo je 9. maja 1950 prebral tedanji francoski zunanji minister Robert Schuman, je ideja, da mora evropska integracija temeljiti na želji po skupnem delu pod enakimi pogoji, da bi dosegli

zastavljene cilje, na enakih vrednotah, pomiritvi in viziji o skupni prihodnosti. Poleg tega je Robert Schuman dejal, da Evrope ni mogoče zgraditi naenkrat, temveč postopno in predvsem z ustvarjanjem dejanske solidarnosti. Sporočilo Schumanove deklaracije je pomembno tudi za odnose med Evropsko unijo in Rusijo in glede prizadevanj za okrepitev njenega sodelovanja.

2. Prispevek civilne družbe k odnosom med Evropsko unijo in Rusijo

2.1 Krepitev odnosov med Rusijo in EU zahteva tudi močno podporo organizirane civilne družbe Evropske unije. Cilj njenih prizadevanj je izboljšanje sodelovanja med EU in Rusijo in prispevati k izgradnji struktur organizirane civilne družbe ter demokracije v Rusiji.

2.2 Pomembne so izkušnje novih držav članic, ki so v desetih letih uspešno prestale postkomunistično obdobje, in sodelovanju med Unijo in Rusijo lahko ponudijo dodano vrednost. Predstavniki civilne družbe (nevladne organizacije) v teh državah imajo še posebej pomembno vlogo pri demokratizaciji ter varstvu človekovih in državljskih pravic v Rusiji.

2.3 Združenje evropskih industrijskih in delodajalskih konfederacij (UNICE) že več let pripravlja predloge in mnenja o razvoju gospodarskih odnosov. Gospodarstveniki iz EU in Rusije o tem redno razpravljajo v okviru t.i. okroglih miz evropsko-ruskih industrijalcev in predložijo svoja mnenja na evropsko-ruskih srečanjih na vrhu. Evropsko združenje sindikatov (ETUC) ravno tako predstavi svoje mnenj na srečanjih na vrhu. Leta 2004 je skupaj z ruskim združenjem sindikatov (FNPR) v skupnem pismu Evropski komisiji in ruskemu predsedniku predlagalo, da bi moralo evropsko in rusko združenje sindikatov imeti podobno vlogo kot okrogla miza evropsko-ruskih industrijalcev. Drugi predstavniki civilne družbe so na lastno pobudo razvili način za izražanje svojega mnenja o razvoju evropsko-ruskih odnosov na njihovih področjih. Družba v Rusiji še vedno ni dovolj organizirana, nevladne organizacije se razvijajo počasi in njihova vloga je omejena.

2.4 EESO je v zadnjih letih izdelal več mnenj o evropsko-ruskim odnosih, v katerih je obravnaval tudi delovanje ruske civilne družbe. Najpomembnejša mnenja so navedena v opombi 1. Pri pripravi tega mnenja so bila upoštevana priporočila in ugotovitve iz teh mnenj, vendar brez izrecnega sklicevanja⁽¹⁾. Tako je Odbor vzpostavil neposredne stike z mnogimi glavnimi ruskimi predstavniki civilne družbe.

3. Priporočila

3.1 *Evropska unija mora sprejeti enotnejšo politiko do Rusije in jo izvajati bolj pragmatično*

3.1.1 Skladen razvoj sodelovanja med EU in Rusijo je oviralo dejstvo, da podpirajo nekatere države članice svoje interese z dvostranskimi sporazumi z Rusijo, celo pri zadevah, za katere je pristojna Unija. Seveda pa nič ne sme ovirati razvoja konstruktivnih in odprtih dvostranskih odnosov med državami članicami in Rusijo na področjih, ki niso v pristojnosti Unije. Ravno takšne dvostranske regionalne in medsektorske dejavnosti so izredno pomembne in vsaka država članica je zanje odgovorna.

3.1.2 Da bi bilo sodelovanje med Evropsko unijo in Rusijo uspešno, mora civilna družba EU aktivneje izmenjavati prakse na področju samoorganizacije in podpore obnovitvi solidarnostnih mrež v ruski civilni družbi. Evropska unija lahko ruski družbi in torej Rusiji ponudi to, kar je njeno resnično bogastvo, tj. svojo različnost, raznovrstnost oblik organiziranosti družbe ter način širjenja demokratičnih, družbenih in kulturnih vrednot, ki je podlaga te različnosti in raznovrstnosti. Vse države članice morajo podpirati skupne cilje, kar je postalo po širitvi še bolj pomembno. Jasno je tudi, da je odprt in direkten pristop najboljši način za doseganje rezultatov pri razvoju sodelovanja med EU in Rusijo. Unija mora razviti tudi strokovno pomoč, s čimer bi Rusija postala stabilna, demokratična in napredna država. Strukturo sedanjih programov za tehnično pomoč je treba ponovno preučiti. Napredek bomo najbolje dosegli z majhnimi, a odločnimi ukrepi.

⁽¹⁾ Odnosi med EU ter Rusijo, Ukrajino in Belorusijo (1995); TACIS – Odbor za pomoč Skupnosti neodvisnih držav in Mongoliji (Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States and Mongolia; 1998); Odnosi med Evropsko unijo in pribaltskimi državami (1998); Severna dimenzija in odnosi z Rusijo (1999); Severna dimenzija: akcijski načrt za severno dimenzijo v zunanji in čezmejni politiki Evropske unije 2000–2003 (2001); Evropsko-rusko strateško partnerstvo: prihodnji ukrepi (2002); Razširjena Evropa – sosesčina: nov okvir za odnose s sosedi na jugu in vzhodu (2003).

3.2 *Izvedba časovnih načrtov pogajanj stimulira pripravo dinamičnega sporazuma med EU in Rusijo.*

3.2.1 Evropska unija in Rusija širita in poglobljata svoje sodelovanje na podlagi časovnih načrtov pogajanj, da bi dosegli štiri skupna področja. Ta štiri skupna področja so: skupno področje gospodarstva, skupno področje svobode, varnosti in pravosodja; skupno področje zunanje varnosti ter skupno področje raziskav, izobraževanja, in kulture. Časovni načrti določajo približno 400 ukrepov, ki naj bi bili sprejeti v naslednjih nekaj letih. Odbor meni, da je ta pristop odličen, in želi poudariti, da mora Unija še bolj povečati in razširiti sodelovanje med EU in Rusijo na političnem, gospodarskem in socialnem področju.

3.2.2 Več vidikov časovnih načrtov pogajanj je odločilnih za civilno družbo, na primer prednostni sektorji za zakonodajni in ekonomski dialog, omogočanje konkurence, investicij in trgovine, medregijsko in čezmejno sodelovanje, okolje, spodbujanje medosebnih povezav, pretok oseb, mladina, sodelovanje na področju civilne zaščite, raziskave in izobraževanje ter postopno vključevanje prometnih omrežij.

3.2.3 EESO poziva Unijo in Rusijo, da takoj izvedeta časovni načrte pogajanj. Vsebinsko načrta je treba stalno prilagajati, da bi bil čim bolj uporaben, in obe strani bi morali vsako leto pregledati njegovo izvajanje. Unija in Rusija morata določiti organe, ki bodo pristojni za njegovo izvajanje. EESO je pripravljen aktivno sodelovati (z nadaljnjim spremljanjem tega mnenja) pri tem postopku na področjih, ki so pomembna za civilno družbo. V zvezi s tem namerava predstaviti predloge o vsebini in izvajanju časovnih načrtov pogajanj ter okrepiti neposredne stike z glavnimi ruskimi predstavniki civilne družbe (glej točki 3.4.4 in 3.5.5).

3.2.4 Uvodno desetletno obdobje sporazuma o evropsko-ruskem partnerstvu in sodelovanju, ki je bil sprejet v prvi polovici devetdesetih let, se bo končalo leta 2007, če bo tako želela katera od obeh strani. Časovni načrti pogajanj za štiri skupna področja bi morali biti podlaga novemu in modernemu evropsko-ruskemu sporazumu, ki temelji na strateškem partnerstvu. Rusijo bi bilo treba spodbuditi, da odstrani še vedno prisotne ovire za trgovino z blagom in storitvami ter zagotovi dobro delovanje predpisov o investicijah, da bi lahko Unija in Rusija začeli s pripravo sporazuma o prosti trgovini na podlagi ruskega položaja tržnega gospodarstva in njenega članstva v STO.

3.2.5 Evropska unija in Rusija se morata na podoben način skupaj lotiti tudi preoblikovanja regionalnega sodelovanja – severna dimenzija -, (vključno s sodelovanjem pribaltskih držav, in držav ob Arktiki) in črnomorskih držav. EESO z zadovoljstvom ugotavlja, da je bil ta vidik upoštevan pri pripravi časovnih načrtov in spodbuja nadaljnje ukrepe za razvoj regionalnega sodelovanja kot dela evropsko-ruskim odnosov.

3.3 *Povečati je treba vlogo civilne družbe v okviru časovnih načrtov pogajanj za evropsko-rusko sodelovanje*

3.3.1 Trajnostna krepitev evropsko-ruskih odnosov bo imela omejitve, razen če bodo delo obeh strani vodile skupne vrednote. Sem spadajo odgovornost posameznika, spoštovanje pravne države, spoštovanje posameznika in lastnine, človekovih pravic (svoboda medijev, organizacija svobodnih volitev, politični pluralizem, enake možnosti in pravice manjšin), preglednost, integriteta, človekovo dostojanstvo, enakost in svoboda govora, pravica do organiziranja in osnovne pravice delavcev, zdravi gospodarski odnosi in ustrezna socialna zaščita. Če ne bodo vrednote trajno vgrajene v same temelje socialno-ekonomskega in političnega življenja Rusije, ne bo možno oblikovati skupne osnove za sodelovanje in medsebojno razumevanje.

3.3.2 EESO meni, da so splošni cilji časovnih načrtov pogajanj ustrezni. Pozdravlja dejstvo, da je poudarjena pomembnost skupnih vrednot kot temelj treh časovnih načrtov pogajanj (skupno področje svobode, varnosti in pravosodja; skupno področje zunanje varnosti ter skupno področje raziskav, izobraževanja, in kulture).

3.3.3 Na krepitev sodelovanja med EU in Rusijo bo vplival razvoj dogodkov na teh področjih v Rusiji. EESO priporoča, da se to vprašanje poudari v izvajanju časovnih načrtov pogajanj. Resnično verjame, da je treba časovnim načrtom pogajanj dodati konkretne ukrepe, da bi dosegli skupne vrednote, ki so bistvene za razvoj delovanja civilne družbe.

3.3.4 Oblikovati je treba takšno okolje v Rusiji, da bi lahko socialni partnerji in drugi predstavniki organizirane civilne družbe delovali neodvisno in samozavestno sodelovali pri pripravi družbenih in gospodarskih odločitev, ki vplivajo nanje. To zahteva odprt dialog in povezovanje, za kar je potrebna neodvisnost medijev. Treba pa je prenesti tudi ključne mednarodne sporazume v prakso, na primer osnovne standarde v zvezi z delom Mednarodne organizacije dela.

3.3.5 Predpogoj za delovanje civilne družbe je velika zastopanost ruskih ekonomskih in socialnih partnerjev, njihova neodvisnost in sposobnost za sodelovanje v konstruktivnem in preglednem strokovnem dialogu z oblastmi in drugimi predstavniki družbe.

3.3.6 EESO pozdravlja dejstvo, da so se spomladi 2005 začela posvetovanja med EU in Rusijo v okviru drugega skupnega področja o človekovih pravicah in sorodnih temeljnih pravicah, na primer pravicah manjšin. Na teh posvetovanjih bi bilo treba omeniti reševanje vprašanj v zvezi z nacionalno in lokalno samoodločbo ter izogibanje spornim metodam (Čečenija), ki ogrožajo ljudi v Rusiji in državljane Unije.

3.3.7 Z leti je Evropska unija dokazala, da lahko doseže korenite spremembe v tretjih državah z dialogom, kar mora biti

tudi cilj dialoga z Rusijo. Svet Evrope in OVSE imata na teh področjih očitno ključno vlogo. EESO z zadovoljstvom ugotavlja, da sta se Evropska unija v časovnih načrtih pogajanj dogovorili, da bosta okrepili svoje sodelovanje v okviru teh srečanj.

3.3.8 Za razvoj evropsko-ruskih odnosov je potrebna zadostna finančna podpora Unije. Bolj bi bilo treba izkoristiti sredstva TACIS in druga, da bi se razvila civilna družba, izobraževanje in neodvisni mediji, kar bi bilo treba ravno tako upoštevati pri instrumentu evropskega sosedstva in partnerstva (ENPI). EESO priporoča, naj Evropska komisija pripravi predlog o tem, kako bi lahko imela ruska civilna družba večjo korist od zadevnih instrumentov EU.

3.4 *Predstavniki civilne družbe bi morali imeti primerno vlogo pri izvajanju časovnih načrtov za evropsko-rusko sodelovanje*

3.4.1 Evropska unija poudarja, da je cilj gradnje odnosov med EU in Rusijo najti kakovostne trajnostne rešitve in poti. Za to je treba upoštevati poglede različnih predstavnikov civilne družbe. Za to je treba upoštevati poglede različnih predstavnikov civilne družbe, zaradi česar je razvoj civilne družbe v Rusiji pomemben.

3.4.2 EESO priporoča, naj se vloga verodostojnih predstavnikov civilne družbe pri sodelovanju Evropske unije in Rusije okrepi z ustanovitvijo posvetovalnega odbora po členu 93 Sporazuma o partnerstvu in sodelovanju. S tem bi lahko najbolje izkoristili njihovo strokovno znanje in izkušnje pri sodelovanju med EU in Rusijo. S podobnimi sporazumi o odnosih med Evropsko unijo in mediteranskimi državami, Indijo, Latinsko Ameriko in državami AKP imamo pozitivne izkušnje. EESO meni, da ima Rusija ogromno takšnih strokovnjakov, ki lahko k temu prispevajo.

3.4.3 Odbor si želi precejšnjo vlogo v postopku iskanja prave poti za vključenost civilne družbe v evropsko-rusko sodelovanje. Njegovo željo po tesnejših stikih z glavnimi predstavniki ruske civilne družbe, navedenimi v točkah 3.2.3 in 3.5.5, bi bilo dobro v predvidljivi prihodnosti razširiti v posvetovalni forum v okviru uradnega evropsko-ruskega sodelovanja.

3.5 *Okrepiti je treba sodelovanje med civilno družbo v Evropski uniji in Rusiji*

3.5.1 Z leti so nekatere interesne skupine, vključno s sindikati, potrošniki, delodajalci, kmetovalci in drugimi skupinami civilne družbe, vzpostavile stike s kolegi v Rusiji na ravni Unije in dvostranski ravni. Poleg tega ruske organizacije pogosto sodelujejo pri mednarodnih projektih na svojih področjih. Spodbuditi je treba neposredne stike med državljani, povezovanje, medsebojno vplivanje ter izmenjave izkušenj in znanja med državljani. Med glavnimi cilji sodelovanja civilne družbe bi morala biti širitev zaupanja med EU in Rusijo.

3.5.2 Te odnose pa je treba narediti še bolj raznovrstne in jih še bolj razviti, saj mnoge ruske organizacije nimajo zadostnih stikov med sabo in s podobnimi organizacijami v drugih državah. EESO spodbuja vse predstavnike organizirane civilne družbe, da še bolj okrepijo in razširijo svoje sodelovanje z ruskimi kolegi na svojih področjih. Tudi Evropska unija mora uvesti postopke, ki bi olajšali to sodelovanje.

3.5.3 Države članice bi se morale bolj potruditi, da bi vključile organizacije civilne družbe v pripravo skupnih projektov, spodbujanje programov izobraževanja in izmenjave v okviru tega ter predlaganje skupnih gospodarskih projektov. Vlade držav članic bi morale poleg tega javnost bolj obveščati o takšnih projektih in usposabljeni civilno družbo za pripravo projektov.

3.5.4 Treba je najti način za vzpostavitev stikov z vsemi deli Rusije, tudi s Kaliningradom. Predlogi Odbora regij o razvoju regionalnega sodelovanja med EU in Rusijo⁽¹⁾ (CdR 105/2004) so v tem pogledu primerni. EESO se s temi predlogi strinja in priporoča, da Stalni svet za partnerstvo EU — Rusija tej temi namenijo večjo pozornost na svojem dnevnem redu.

3.5.5 EESO bo izkoristil svoj položaj za spodbujanje razvoja povezav med evropsko in rusko organizirano civilno družbo. Najprej bi lahko z ruskimi partnerji organizirali redne stike, skupne delovne seminarje o posebnih temah (na primer gospodarskih reformah in zaposlovanju, reformi sistemov socialne varnosti, razvoju socialnega dialoga v Rusiji in vključenosti predstavnikov civilne družbe v evropsko-rusko sodelovanje), kar naj bi prispevalo k bolj rednemu in intenzivnemu sodelovanju obeh strani in bi se moralo pravočasno razviti v posvetovalni forum, ki bi podpiral mehanizme evropsko-ruskega sodelovanja (glej točke 3.2.3 in 3.4.2 — 3.4.3).

3.6 *Podpirati je treba sodelovanje med Rusijo in njenimi sosedami ter med predstavniki civilne družbe teh držav*

3.6.1 Izgradnjo odnosov med Rusijo in njenimi vzhodnoevropskimi sosedami (na primer med Rusijo in Ukrajino ter prav

tako Moldavijo in Belorusijo) mora spremljati krepitev stikov Unije in njenih vzhodnoevropskih držav. Potrebni so tesnejši stiki in večje sodelovanje pri političnih, gospodarskih in socialnih vprašanjih, ce želimo izboljšati sodelovanje v Evropi. EU predlaga, da Evropska unija to podpre v okviru politike sosedstva in partnerstva.

3.6.2 Odbor predlaga, da se v tej zvezi podpre tudi čezmejno sodelovanje predstavnikov civilne družbe, in je že sprejel nekatere ukrepe za razvoj dialoga in bo o tem redno poročal Komisiji.

3.7 *Spodbujati je treba čezmejno mobilnost*

3.7.1 Dobre prometne povezave in potovanje brez težav sta bistveni sestavini za spodbujanje čezmejne mobilnosti. EESO podpira prizadevanja za razvoj in integracijo prometnih povezav, za kar so potrebne naložbe v izboljšanje infrastrukture in logistike v Evropski uniji in Rusiji. V to je treba vključiti glavne mednarodne investicijske organe, zlasti Evropsko investicijsko banko in Banko za obnovo in razvoj.

3.7.2 EESO pozdravlja dejstvo, da je bil v časovnih načrtih pogajanj določen cilj olajšanja medosebnih stikov in potovanja med EU in Rusijo (na primer z vključitvijo prometnih omrežij, uradnih mejnih prehodov, olajšanja postopkov za pridobitev vizumov in načel za ponovni sprejem. Obmejni sporazumi so temelj čezmejne mobilnosti brez težav.

3.7.3 Sedanji vizumski postopek, ki je počasen in drag, omejuje in celo ovira turizem in tesnejše čezmejno sodelovanje med predstavniki civilne družbe, vključno z mladimi in študenti. Poenostaviti je treba postopke za pridobitev vizumov in delovnih dovoljenj, kar bo olajšalo čezmejno mobilnost in sodelovanje. Zato morajo trenutna pogajanja med Unijo in Rusijo o poenostavitvi vizumskega postopka čim prej pripeljati do rešitve, ki bo sprejemljiva za obe strani.

V Bruslju, 13. julija 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ CdR 105/2004.

DODATEK

k mnenju Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

A. Naslednjega amandmaja, ki je prejel eno četrtno oddanih glasov, plenarna skupščina ni sprejela:

Točka 1.3

se črta.

Obrazložitev:

Že v točki 1.1 mnenja je povedano, da je Ruska federacija strateški partner Evropske unije, zato je točka 1.3 odveč.

Glasovanje:

Za: 33

Proti: 64

Zadržani glasovi: 8
